

Н. АХТИРСЬКА, Ж. ТОМАС

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ  
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ  
ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**Н. АХТИРСЬКА, Ж. Ю.ТОМАС**

## **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**

**Навчальний посібник**



## Рецензенти:

д-р юрид. наук, проф. Н.І. Клименко,  
д-р юрид. наук, проф. В.М. Стратонов

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
юридичного факультету Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка  
(протокол № 1 від 29 вересня 2016 року)*

**Ахтирська Н.М., Томас Ж.Ю.**

А95 Актуальні питання розслідування злочинів проти власності:  
навч. посіб. / М. Ахтирська, Томас Ж.Ю. – К. : ВПЦ "Київський  
університет", 2018. – 246 с.

ISBN 978-966-439-925-5

Розглянуто організаційні, тактичні та процесуальні особливості розслідування злочинів проти власності. Акцентовано увагу на особливостях проведення окремих слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з вилученням цифрової інформації, проведенням експертизи культурних цінностей, встановлення фактів викрадення електроенергії тощо. Досліджено чинне законодавство з питань захисту права власності та внесені пропозиції щодо його удосконалення відповідно до вимог практики та дотримання прав громадян.

Для студентів, науковців, практичних працівників, які цікавляться питаннями удосконалення розслідування злочинів проти власності.

УДК 347.23:343.98(075.8)

ISBN 978-966-439-925-5

© Ахтирська Н. М., Томас Ж.Ю. 2018

## Зміст

<b>ВСТУП</b> .....	5
<b>Розділ 1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ: ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ</b> .....	9
1. Конституційні та конвенційні принципи захисту права власності. Поняття злочинів проти власності.....	9
2. Актуальність питання розробки методики розслідування злочинів проти власності через призму статистики.....	14
3. Підслідність.....	16
4. Порядок реєстрації заяв про вчинення злочину проти власності та особливості внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань.....	18
5. Строки внесення відомостей до Реєстру.....	22
6. Порядок внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Реєстру.....	23
7. Криміналістична класифікація та криміналістична характеристика злочинів проти власності.....	30
<b>Розділ 2. ТИПОВІ СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ В РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ</b> .....	43
1. Експертиза слідів рук (дактилоскопічна експертиза).....	45
2. Експертиза слідів ніг людини та взуття.....	47
3. Експертиза слідів злому, інструментів, виробів масового виробництва.....	49
4. Експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів).....	50
5. Експертиза цілого за частинами.....	52
<b>Розділ 3. РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ</b> .....	54
1. Криміналістична характеристика крадіжок культурних цінностей.....	56
2. Версії та початковий етап розслідування.....	63
3. Використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів, що посягають на культурні цінності.....	69
4. Інформаційно-облікове забезпечення розслідування посягань на культурні цінності (крадіжка, контрабанда).....	79
5. Проблемні питання міжнародного співробітництва щодо захисту культурних цінностей в кримінальному судочинстві.....	85
<b>Розділ 4. РОЗСЛІДУВАННЯ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК</b> .....	95
1. Криміналістична характеристика кишенькових крадіжок.....	96
2. Початковий етап розслідування кишенькових крадіжок.....	99
<b>Розділ 5. РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК ТА РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ НА ЖИТЛО</b> .....	105
1. Криміналістична характеристика квартирних крадіжок.....	105
2. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій.....	115

3. Використання спеціальних знань в розслідуванні квартирних крадіжок .....	123
<b>Розділ 6. РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ.....</b>	<b>125</b>
1. Криміналістична характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом .....	125
2. Початковий етап розслідування .....	131
3. Використання спеціальних знань у розслідуванні незаконного заволодіння транспортними засобами .....	142
<b>Розділ 7. РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ.....</b>	<b>148</b>
1. Криміналістична характеристика злочинів, що вчиняються неповнолітніми .....	148
2. Типові слідчі версії та ситуації на початковому етапі розслідування .....	156
3. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій в ході розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.....	158
4. Особливості використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, що вчиняються неповнолітніми.....	174
5. Криміналістична профілактика вчинення злочинів серед неповнолітніх.....	179
<b>Розділ 8. РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК ВАНТАЖІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ.....</b>	<b>189</b>
1. Криміналістична характеристика крадіжок вантажів на залізничному транспорті.....	189
2. Виявлення ознак крадіжок на транспорті.....	193
3. Взаємодія працівників органів внутрішніх справ із працівниками залізничного транспорту .....	201
4. Початковий етап розслідування.....	203
5. Використання спеціальних знань .....	206
<b>Розділ 9. РОЗСЛІДУВАННЯ ВИКРАДЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ТА ТЕПЛОВОЇ ЕНЕРГІЇ.....</b>	<b>206</b>
1. Криміналістична характеристика викрадення електричної енергії.....	206
2. Початковий етап розслідування .....	210
3. Залучення спеціалістів та призначення судових експертів.....	219
4. Актуальні проблеми в розслідуванні викрадення газу .....	223
<b>Розділ 10. РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ НЕЗАКОННИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ.....</b>	<b>231</b>
1. Криміналістична характеристика .....	231
2. Початковий етап розслідування .....	239
3. Використання спеціальних знань .....	246

## ВСТУП

Кількість злочинів проти власності упродовж тривалого часу переважало в системі статистичних показників. Так, в 2012р. питома вага злочинів проти власності серед загальної кількості проваджень, розглянутих судами України, складала 48,3%<sup>1</sup>, в 2013р. – 45%<sup>2</sup>, в 2014р. – 47,5%<sup>3</sup>, у 2015р. – 51,6%<sup>4</sup>, в 2016р. – 53,3%<sup>5</sup>.

Лише за перше півріччя 2016р. судами першої інстанції розглянуто 25 029 кримінальних проваджень даної категорії. За вироками, постановленими за шість місяців 2016р., шкода завдана злочинами проти власності складає 338 594 051 грн., у тому числі фізичним особам – 204 146 807 грн. Всього в 2016р. засуджено за злочини проти власності 42 263 особи.

Правоохоронними органами в 2016р. зареєстровано 404 549 злочинів проти власності, у тому числі, особливо тяжких 6 855, тяжких 177 328, середньої тяжкості 186 906, невеликої тяжкості 34 460. За 7 місяців 2017р. цей показник становить 235 850 злочинів.

За даними Генеральної прокуратури в 2017 році обліковано 335910 кримінальних проваджень проти власності, повідомлення про підозру вручено особам по 110 289 провадженням; кримінальні правопорушення у провадженнях, досудове розслідування у яких зупинено відповідно до ст. 280 КПК України у зв'язку з захворюванням підозрюваного – 148 осіб; коли місцезнаходження підозрюваного невідомо – 2372

<sup>1</sup> Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2012 році [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/Oglaydjh](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/Oglaydjh)

<sup>2</sup> Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2013 році [http://old.court.gov.ua/sudova\\_statystyka/Oglyad34/](http://old.court.gov.ua/sudova_statystyka/Oglyad34/)

<sup>3</sup> Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2014 році // [http://old.court.gov.ua/sudova\\_statystyka/ghjghjghjghjghjghj/](http://old.court.gov.ua/sudova_statystyka/ghjghjghjghjghjghj/)

<sup>4</sup> Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2015 році // [http://old.court.gov.ua/userfiles/ogliad\\_2015.pdf](http://old.court.gov.ua/userfiles/ogliad_2015.pdf)

<sup>5</sup> Огляд даних про стан здійснення правосуддя d 2016 hjws [http://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/DSA\\_2017\\_all\\_docs/TRAVEN\\_17/ogl\\_2016\\_copy.pdf](http://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/DSA_2017_all_docs/TRAVEN_17/ogl_2016_copy.pdf)

осіб; у зв'язку з виконанням процесуальних дій в межах міжнародного співробітництва -72 особи<sup>6</sup>.

За 7 місяців 2017 р. судами України засуджено за вчинення злочинів проти власності 20 321 особа, з яких 160 – іноземці, 2588 – жінки, у складі групи -3778 осіб, організованої групи – 19, злочинної організації – 2; у стані алкогольного сп'яніння вчинили злочини 2598 осіб, наркотичного сп'яніння – 9<sup>7</sup>.

За вчинення злочинів проти власності в першому півріччі 2017 р. засуджено 1178 неповнолітніх, з яких 139 дівчат<sup>8</sup>.

Вказане потребує удосконалення методик розслідування, ревізування чинного законодавства на предмет створення належної правової бази для діяльності правоохоронних органів та суду, оновлення експертних досліджень, вивчення міжнародного досвіду та кращих світових практик.

Безпека власності визнається градусом спокою в суспільстві. Деякі вчені вважають, що безпека не має ступенів захисту, вона є або її немає, оскільки не можна вибрати між добром та злом. Юристи визнають аксіому, що будь-яка наука одержує вищий свій порядок та ясність лише від філософії (Л. Штейн). На думку більшості філософів, відносини власності – це не стільки відносини повного та вільного володіння в економічному та правовому аспекті, скільки велика відповідальність тих / за тих, хто залучається в орбіту відносин даної власності.

На цінність відносин власності вказують історичні правові джерела. В Законах Моїсея велика група норм регламентувала відповідальність за злочини проти власності. В Законі передбачалась три групи посягань: викрадення чужого майна,

<sup>6</sup> Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2017 року// [https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir\\_id=113281&libid=100820&c=edit&\\_c=fo](https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo)

<sup>7</sup> ЗВІТ ПРО СКЛАД ЗАСУДЖЕНИХ за 2017р. перше півріччя. Форма № 7 // [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/perche\\_pivricha\\_2017](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/perche_pivricha_2017)

<sup>8</sup> ЗВІТ ПРО НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ за 2017р. перше півріччя. Форма № 8 // [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/perche\\_pivricha\\_2017](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/perche_pivricha_2017)

знищення та пошкодження чужого майна, привласнення чужого майна. Загальна вимога містилась в десятому останньому заповіті: "не побажай нічого, що належить ближньому твоєму", а восьмий заповіт містить застереження: " не кради". Діав принцип повного відшкодування завданої шкоди: "Винуватий має повернути те, що викрав, та докласти п'яту частину та віддати тому, кому належить", а також має принести в жертву "за вину свою Господу та священнику повинність із стада свого". Передбачалось кратне відшкодування за викрадення найбільш цінного майна: "Коли хто вкраде вола, віслюка чи вівцю, заколе та продасть, то п'ять волів заплатити за вола та чотири за вівцю. Якщо викрадене знайдеться у нього живим, то заплатити вдвоє".

При цьому в християнських джерелах розкривалась сутність застереження "Не вкради" шляхом наступної класифікації порушень: 1) насильницький грабіж; 2) крадіжка; 3) обман (привласнення чужого хитрістю, приховання майна з метою ухилення від сплати боргів, невиконання угод або заповітів, співучасть у крадіжці шляхом приховання винуватого); 4) святотатство (привласнення того, що присвячено Богу та належить церкві); 5) духовне святотатство ( зайняття місця в ієрархії не за гідністю, а за користю); 6) хабарництво (одержання мзди (хабарів, подарунків), у тому числі від підлеглих та підсудних, з метою виправдання винуватих, піднесення негідних, утискання невинуватих); 7) здирництво (звернення на свою користь чужої власності, чужої праці прикриттям певного права – продаж хліба злиденним за високою ціною під час голоду).

В православному розумінні за злочин, вчинений обвинуваченим, відповідальність, в духовному сенсі, несе й слідчий (за якість розслідування).

В Корані до найтяжчих злочинів "худу" віднесено сім складів кримінальних правопорушень, серед яких є крадіжка, розбій. За крадіжку передбачається: "В відплату за вчинене відсікай йому руку як покарання від Аллаха". З метою боротьби зі злочинами проти власності в Лівії в 1972-1974 р. прийняті чотири закони про кримінальну відповідальність за крадіжку та розбій. Серед

санкцій за розбій передбачається смертна кара та відтинання руки і ноги.

Буддизм класифікує злочини та визначає їхню тяжкість через поняття негативної карми, яка формується десятима негативними діями: трьома тілесними; чотирима мовними; трьома розуму (ментальними). Крадіжку відносять до негативних вчинків, пов'язаних з тілом, тобто до найтяжчих.

Вказане свідчить про те, що власність охоронялась на рівні закону та моралі ( у формі релігійних застережень). Розвиток глобалізації, інтеграції призводить до формування універсальних норм, однак нехтуються моральні цінності. В результаті збільшується кількість кримінальних правопорушень, що посягають, зокрема, на власність.

Отже, результативність боротьби зі злочинністю в значній мірі залежить від діяльності правоохоронних органів, які, відповідно до покладених на них обов'язків, забезпечують публічну безпеку і порядок; охороняють права і свободи людини, а також інтереси суспільства і держави, протидіють злочинності, а також від результативності заходів, скерованих на мінімізацію факторів, що сприяють формуванню умислу посягання на власність.

*"Власність породжує пражнення до порядку!"  
Еріх Марія Ремарк. Черний Обеліск*

## **Розділ 1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ: ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ**

### **1. Конституційні та конвенційні принципи захисту права власності. Поняття злочинів проти власності**

Відповідно до статті 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі<sup>9</sup>.

В Протоколі до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952 р. закріплено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм

<sup>9</sup> Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>